

Asia: VN/10378/2019

Lausuntopyyntö henkilötunnuksen uudistamista pohtineen työryhmän loppuraportista

Lausunnonantajan huomiot ehdotuksen vaikutuksista oman organisaation näkökulmasta

Toimintatapoihin liittyvät suorat ja epäsuorat vaikutukset

-

Arvioidut kustannusvaikutukset

-

Muut vaikutukset

-

Aikataulu ja siirtymäajat

-

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Trasek ry pitää raportin ehdotuksia hyvinä ja oikeansuuntaisina. Suunniteltu uudistus on laaja, ja koska olemme sukupuolivähemmistöjen etuja ajava yhdistys, keskitymme lausunrossamme sukupuolittuneisuuden purkamista koskevaan osaan.

Haluamme erityisesti kiittää työryhmää siitä, että se on päätenyt malliin, jossa kaikki henkilötunnukset vaihdetaan uuden järjestelmän mukaisiksi. Verrokkivaihtoehtona ollut malli, jossa vain uudet tunnukset luotaisiin sukupuolineutraaleiksi, olisi ollut merkittävä heikennys transsukupuolisten asemaan: ennen muutosta syntyneillä sukupuoli olisi edelleen ollut melko varmasti pääteltävissä henkilötunnuksesta, ja vanhan järjestelmän aikainen henkilötunnus, joka ei vastaisi henkilön sukupuolta, olisi ollut suhteellisen vahva merkki sukupolenkorjauksesta.

Syrjinnässä ei ole ratkaisevaa, onko syrjintäperuste todellisuudessa olemassa, vaan syrjintään syyllistyvän subjektiivinen tulkinta.

Raportissa esitetty toimintatapa, jossa siirtymäaikana luotavat henkilötunnukset ovat muodoltaan muuten vanhan järjestelmän mukaisia mutta sukupuolineutraaleja, ei ole täysin ongelmaton. Käytännössä se johtaa useiden ihmisten kohdalla tilanteeseen, jossa henkilötunnus paljastaa hänen joko korjanneen juridista sukupuoltaan tai muuttaneen Suomeen siirtymäaikana. Kun sekä sukupuolivähemmistöt että maahanmuuttajat ovat syrjinnälle alttiita, siirtymäajan haittojen minimointiin on kiinnitettävä huomiota.

Nyt valitussa vaihtoehdossa pyydämme vielä harkitsemaan sellaista mahdollisuutta, että siirtymäaikana sukupuoltaan korjaaville tarjottaisiin mahdollisuus halutessaan – muttei automaattisesti – vaihtaa vanhanmallinen henkilötunnus sellaiseksi, joka poistuvan järjestelmän mukaisesti olisi ollut sukupuoleltaan oikea. Tämä koskisi suhteellisen pientä joukkoa ihmisiä eikä sikäli juuri vaikuttaisi muutoksen toteuttamiseen, mutta näille ihmisille se voi olla merkittäväkin syrjintää ehkäisevä tekijä.

Samoin pidämme toivottavana, että jo siirtymäaikana pyrittäisiin mahdollisimman pian käyttämään uutta tunnusta henkilökorteissa, passeissa ja ajokorteissa. Ymmärrämme, että tämä aiheuttaa ongelmia tilanteessa, jossa kaikki järjestelmät eivät vielä tunnista uusimuotoisia tunnuksia. Toisaalta kuitenkin uuden järjestelmän käyttöönotto joka tapauksessa edellyttäneen viranomaispalvelua, jonka kautta voi tarvittaessa selvittää yhden henkilötunnuksen perusteella saman henkilön toisen järjestelmän mukaisen tunnuksen.

Samalla muistutamme, että kun vanhaan henkilötunnukseen liittyy niinkin paljon ongelmia kuin raportissa kuvataan, on tarkkaan harkittava, minkälaisin edellytyksin se voidaan siirtymäajan jälkeen, tai siirtymäajan kuluessakaan edellä hahmotellun palvelun kautta, väestötietojärjestelmästä luovuttaa.

Myöhempien kehityshankkeiden kannalta pidämme hyvänä, että raportissa esitetty uusi henkilötunnusjärjestelmä antaa mahdollisuuden ottaa käyttöön nykyisten kahden juridisen sukupuolen rinnalle kolmannen vaihtoehdon. Tällainen uudistus olisi luonteva osa hallitusohjelmaan kuuluvaa translain kokonaisuudistusta, ellei sitä haluta tehdä jo samalla, kun tietojärjestelmiä on henkilötunnusuudistuksen vuoksi joka tapauksessa muutettava. Paine sen toteuttamiseen on viime aikoina kasvanut toisaalta oman väestön tarpeiden kautta, toisaalta siksi, että Suomeen muuttaa ihmisiä maista, joissa tällainen sukupuolimerkintä on jo käytössä.

Leino Unni
Trasek ry